

ZGODBA ZELENE LEPOTICE IN AUERSPERGOV

Tekmovanje: Turistični vodnik

Avtorica: Jasmina Tome

Žužemberk, marec 2022

KAZALO VSEBINE:

1. UVOD	4
2. PREDSTAVITEV ŽUŽEMBERKA.....	4
3. ČASOVNICA VODENEGA OGLEDA	5
4. ZEMLJEVID POTI.....	5
5. GLAVNE ZNAMENITOSTI OBČINE ŽUŽEMBERK.....	5
6. OPIS POTI PO ODSEKIH.....	6
a) Dvorska železolivarna	6
b) Cerkev sv. Miklavža (oz. Nikolaja)	7
c) Hiška na drevesu.....	7
d) Žužembski grad (grad Auspergov).....	8
e) Vodnjak	9
f) Paviljon EASA.....	9
g) Park znanih suhokranjcev	10
h) Cerkev sv. Mohorja in Fortunata.....	10
i) Spomenik NOB na Cviblju	11
j) Lehnjakovi pragovi.....	12
k) Bombnik B-17 'Je Reviens'	12
7. POMEMBNI PODATKI O VODENEM OGLEDU	13
8. PONUDBA GOSTINSKIH STORITEV IN DODATNIH SAMOSTOJNIH OGLEDOV	14

KAZALO SLIK:

Slika 1: Lega Žužemberka	4
Slika 2: Potek poti	5
Slika 3: Plavž na Dvoru.....	6
Slika 4: Rogač za sezuvanje.....	6
Slika 5: Litoželezna svetilka v Benetkah	7
Slika 6: Cerkev sv. Nikolaja	7
Slika 7: Hiška na drevesu	8
Slika 8: Grad pred obnovitvijo	8
Slika 9: Litoželezen vodnjak.....	9
Slika 10: Paviljon.....	9
Slika 11: Park znanih suhokranjcev	10
Slika 12: Cerkev sv. Mohorja in Fortunata.....	11
Slika 13: Spomenik NOB	11
Slika 14: Lehnjakovi pragovi v Žužemberku.....	12
Slika 15: B-17 'Je Reviens'	13

1. UVOD

V seminarski nalogi vam bom predstavila svoj domači kraj Žužemberk. Kraj ima bogato kulturno zgodovino in prelepe naravne vrednote. Mesto je mirno vendar pa tudi zelo zabavno ko pričneš spoznavati domačine ter njihovo zgodovino. Naslov seminarske predstavlja prelepo reko Krko ter Turjačane - Auersperge kateri so bili močno plemstvo, ki je prebivalo na gradu Žužemberk.

2. PREDSTAVITEV ŽUŽEMBERKA

Kraj leži v Jugovzhodni Sloveniji na dolenskem. Prvič je bil pisno omenjen leta 1246, kjer se omenja grad. Tukaj v občini prebiva več kot 4800 prebivalcev, kateri se ukvarjajo tudi s kmetijstvom, mnogi pa z lesno obrtjo ali z polprevodniškimi elementi nekdanje tovarne keramičnih kondenzatorjev. Poleg tega pa imajo zelo aktivno turistično društvo katero se trudi Žužemberk oživeti ter ga predstaviti širši javnosti. Mesto je središče Suhe krajine, ime je dobilo zaradi železove rude oziroma zaradi šumenja reke, ki teče čez lehnjakove slapove. Suha krajina pa je zaradi velike količine apnenca v tleh kateri pa ne zadržuje vode in je območje malenkost bolj suho.

Slika 1: Lega Žužemberka

Sedaj vas prijazno vabimo na vodeno čarobno doživetje Žužemberka ter Suhe krajine. Začeli bomo na Dvoru kjer si bomo ogledali železarno. Po ogledu železarne se bomo odpravili v Žužemberk kjer si bomo ogledali znamenitosti Žužemberka ter se na koncu odpravili v Gradenc kjer je med II. svetovno vojno strmoglavilo ameriško vojaško letalo.

3. ČASOVNICA VODENEGA OGLEDA

Čas				
Od (hh:mm)	Do (hh:mm)	Odbobje (hh:mm)	Lokacija	Ogled
11:00	11:15	00:15	Dvor	Železarna
11:30	11:45	00:15	Žužemberk	cerkev sv. Miklavža
11:50	12:00	00:10	Žužemberk	Hiška na drevesu
12:10	13:10	01:00	Žužemberk	Grad
13:15	13:25	00:10	Žužemberk	Pavilion EASA
13:25	13:30	00:05	Žužemberk	Vodnjak
13:35	13:45	00:10	Žužemberk	Park znanih suhokranjcev
14:00	14:15	00:15	Žužemberk	Cerkev sv. Mohorja in Fortunata
14:25	14:35	00:10	Žužemberk	Spomenik NOB
14:50	15:00	00:10	Žužemberk	Lehnjakovi pragovi
15:20	15:35	00:15	Gradenc	B-17 'Je Reviens'
Trajanje ogleda:		2h 55min		

4. ZEMLJEVID POTI

Slika 2: Potek poti

5. GLAVNE ZNAMENITOSTI OBČINE ŽUŽEMBERK

Občina je bila vedno prepoznana po gradu ter 3 odličnih restavracijah. Poleg tega pa si turisti pridejo ogledati tudi lehnjakove pragove, odbojgarske turnirje ter Trške dneve ki potekajo v poletnem času. Planinci pa pogosto

zaidejo na Svetega Petra oz. »suhokranjski triglav«, kateri sega na 888 m n.v. tam pa si lahko z razglednega stolpa ogledamo severni del Suhe krajine ter si odpočijemo v planinski koči.

6. OPIS POTI PO ODSEKIH

a) Dvorska železolitarna

Turjačani so na dvoru leta 1796 postavili plavž v katerem so talili železovo rudo, kasneje so postali še livarna in železo so ulivali v kalupe. Tam so poleg različnih naprav za industrijo in gradbeništvo izdelovali tudi predmete umetniškega liva, kot so svečniki, okrasni krožniki, grbi, peči, nagrobni križi, vodnjaki in tudi mostovi. Ker pa so imeli prehudo konkurencijo so z letom 1891 prenehali z obratovanjem. Produkti te železarne so zakročili tudi v Benetke kjer imajo še dandanes postavljene litoželezne svetilke na Markotovem trgu.

Slika 3: Plavž na Dvoru

Slika 4: Rogač za sezuvanje

Slika 5: Litoželezna svetilka v Benetkah

b) Cerkev sv. Miklavža (oz. Nikolaja)

Je danes najstarejša še ohranjena cerkev na območju naše občine. Posvečena je svetemu Nikolaju in ima čudovite freske, ki se sedaj restavrirajo. Znan je po freskah Adama in Eve, ki ju je naslikal celo sam Janez Ljubljanski.

V cerkvi sv. Roka, ki je bila posvečena po času kuge, so kasneje hodili romarji in prosili za zdravje oseb katere so zbolele za kugo ali gobavostjo, verjeli so, da romanje k njej da posebno moč in da ozdravi bolnega človeka.

Slika 6: Cerkev sv. Nikolaja

c) Hiška na drevesu

Hiške na drevesih so nastale leta 2013 pod projektom ENDOR. Zgradila jo je mreža arhitekturnih študentov iz celotne Evrope. Celotna hiška je lesena z jeklenimi nosilci.

Slika 7: Hiška na drevesu

d) Žužemberski grad (grad Auspergov)

Je tipična srednjeveška trdnjava. Grad stoji na pečini nad reko Krko katera je nudila zaščito pred napadi. Najbolj poznana lastnika sta bila Andrej Turjaški in knez Auersperg Janez Vajkard I. Kot večina mesta je bil tudi grad močno porušen med 2. svetovno vojno, saj je bil Žužemberk med vojno 22 krat bombardiran. Glede trdnjave pa lahko zasledimo veliko tragičnih zgodb in mitov. Ne smemo pa pozabiti na hude ječe, ki so bile v gradu, a so bile kmalu zaprte, ko se je iz gradu izselilo okrajno sodišče. Še dandanes si lahko ogledamo to mogočno trdnjavo, v času poletnih dni pa si lahko ogledate Trške dneve na katerih lahko vidite razne srednjeveške plesе, mečevanje, lokostrelstvo ali pa se popeljete s kočijo po Žužemberku.

Slika 8: Grad pred obnovitvijo

e) Vodnjak

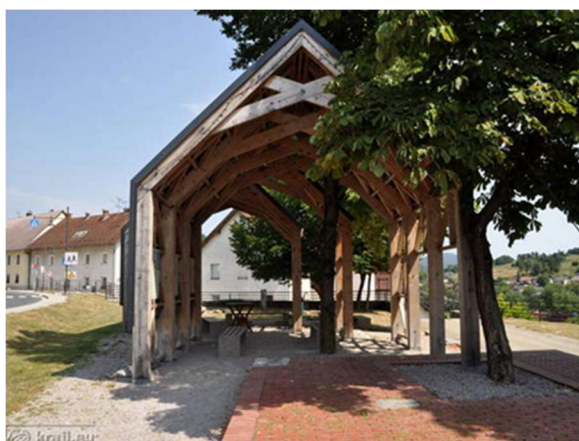
Je eden izmed izdelkov dvorske železarne. Postavljen je na sredo trga in je bil nekoč kot javni vodovod. V bližini je mesto, kjer je prej stala mogočna lipa, katera pa je bila posajena v spomin na tragično preminulo ženo Ivana Turjaškega. Kajti Ano je v grajskem parku raztrgala udomačena medvedka.

Slika 9: Litoželezen vodnjak

f) Paviljon EASA

Nastal je pod istim projektom kot hiška na drevesih. »Kozolec« je postavljen na mestu, kjer je do leta 1954 stala cerkev sv. Jakoba. V tej cerkvi so imeli žužemberški usnjarji svoj ceh in oltar. Paviljon je nastal z strani angleških študentov arhitekture kateri so zmagali na natečaju.

Slika 10: Paviljon

g) Park znanih suhokranjcev

Park je posvečen 15 znanim osebam to so razni politiki, pesniki, športniki, pisatelji. Eni izmed pomembnejšimi so domačini Alojzij Zupan, Franc Mrvar, Karl Gnidovec, kateri so se na našem območju prizadevali k razvoju cest, mostov, vodovodov in električnih napeljav. Ne smemo pa pozabiti na Leona Štuklja, kateri je slovenski olimpijec. Leon je kot otrok veliko časa preživel pri svoji stari mami v Žužemberku.

Slika 11: Park znanih suhokranjcev

h) Cerkev sv. Mohorja in Fortunata

Je baročna cerkev katera je bila v času 2. svetovne vojne požgana. Posebnost cerkve je da ima 2 turna – zvonika. Po njenem požigu je minilo veliko časa do njene obnove, saj je bila ponovno blagoslovljena leta 1995. V notranjosti cerkve lahko vidimo božji grob, križev pot, nov oltar ter izjemne baročne orgle.

Slika 12: Cerkev sv. Mohorja in Fortunata

i) Spomenik NOB na Cvibljju

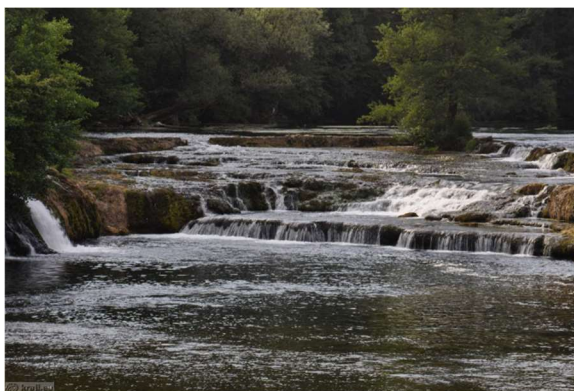
Spomenik je posvečen 1140 padlim partizanom in aktivistom, kateri so izgubili svoje življenje na ozemlju Suhe krajine. Med njimi so tudi borci kar iz 17 tujih držav, ki so se borili proti okupatorju in svoja mlada življenja izgubila v Suhi krajini. Pod spomenikom se nahaja velika grobnica, v kateri so njihovi posmrtni ostanki padlih borcev iz tujine.

Slika 13: Spomenik NOB

j) Lehnjakovi pragovi

Je prelepa naravna vrednota katera se nahaja na območju Žužemberka. Lehnjak nastaja zaradi velike vsebnosti kalcijevega karbonata kateri se nalaga na kamenje in rastline. Pri nas se nahaja kar 90 pregrad lehnjaka katerega so domačini v preteklosti žagali ter uporabljali za gradnjo hiš in mlinov. Do leta 1900 pa je bilo na Krki preko 40 mlinov in 24 žag katere so izrabljale padec vode čez lehnjakove slapove. Slapovi lehnjaka pa niso služili samo v človekovo korist saj se je tja naselilo veliko rakcev ter rib katere ohranjajo biotsko raznovrstnost.

Slika 14: Lehnjakovi pragovi v Žužemberku

k) Bombnik B-17 'Je Reviens'

Zgodba tega dogodka sega vse v 9. marec 1945 ko je v Gradenc padlo ameriško letalo B-17 'Je Reviens'. Železna ptica je bila namenjena na pomembno misijo v Graz, a je bil zadet in zaradi tega strmoglavil ravno v Gradencu. Tako je bil pilot Edward F. Log prisiljen skočiti iz letala. Tam je postavljen spomenik kot simbol miru, sožitja, boju proti nasilju ter želja po miru in svetu brez vojn.

Slika 15: B-17 'Je Reviens'

7. POMEMBNI PODATKI O VODENEM OGLEDU

- Pričetek: Dvor – pri železolitarni
- Čas: 11.00 – 15:35
- Ciljne skupine: starejši, osebe z interesom za zgodovino ter spoznavanju novih krajev, osnovne šole.
- CENIK: 15 € po osebi (v ceno je všteti tudi ogled muzeja)
10% popust na skupine z več kot 30 osebami
Upokojenci, osnovne šole, učenci: 8,50 € na osebo

8. PONUDBA GOSTINSKIH STORITEV IN DODATNIH SAMOSTOJNIH OGLED OV

- Gostilna pri gradu
Grajski trg 4, 8360 Žužemberk
Telefon: +386 7 30 87 290
Email: info@gostilna-prigradu.si

- Gostišče Koren
Dolga vas 5, 8360 Žužemberk
Telefon: 031 430 645

Picerija Gobja hiška
Grajski trg 11, 8360 Žužemberk
Telefon: 070 708 456

V poletnem času poleg hrane in prenočišč nudijo tudi kanuje za spust po reki Krki

- Železo-livarski muzej in galerija
Dvor 46, 8361 Dvor, Slovenija
Telefon: +386 (0)41 653 683
Email: stanko.novinc@siol.net
- Galerija DLD
Dvor 12b, 8361 Dvor
Telefon: 051 250 093

VIRI IN LITERATURA

- Predstavitev Žužemberka
<https://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDu%C5%BEemberk>
<https://www.zuzemberk.si/>
- Zemljevid poti
http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso
- Glavne znamenitosti občine Žužemberk
<https://www.zuzemberk.si/znamenitosti/>
<https://www.zuzemberk.si/zgodovina/>

- Dvorska železolivarna
<https://www.dolenjskimuzej.si/si/razstava/4018/>
<https://www.rtv slo.si/kultura/dediscina/na-dvoru-ulita-umetnost-zapuscina-danes-zaprte-auerspergove-zelezolivarne/596147>
- Cerkev sv. Miklavža oz. Nikolaja
<https://krajie.eu/slovenija/zuzemberk/slo>
- Hiška na drevesu
<https://krajie.eu/slovenija/zuzemberk/hiske-na-drevesih/slo>
https://www.dolenjskilist.si/2013/10/05/104162/novice/dolenjska/Paviljon_in_hise_na_drevesih_navdusujejo/
- Žužembski grad (grad Auspergov)
https://sl.wikipedia.org/wiki/Grad_%C5%BDu%C5%BEemberk
- Pavilion EASA
https://www.dolenjskilist.si/2013/10/05/104162/novice/dolenjska/Paviljon_in_hise_na_drevesih_navdusujejo/
<https://www.odprtehiseslovenije.org/objekt/paviljon-zuzemberk/>
- Vodnjak
- Park znanih suhokranjcev
https://krajie.eu/slovenija/zuzemberk/spominski_park_znanih_suhokranjcev/slo
- Cerkev sv. Mohorja in Fortunata
<https://www.visitdolenjska.eu/zuzemberk.html>
- Spomenik NOB na Cvibljju
<https://www.zuzemberk.si/zgodovina/>
- Lehnjakovi pragovi
https://krajie.eu/slovenija/zuzemberk/reka_krka_lehnjakovi_pragovi/slo
<https://prijetnodomace.si/aktivno-in-sprosceno/vodna-in-podzemna-doizivetja/>
- Bombnik B-17 'Je Reviens'
<https://suhokranjske-novice.com/wp-content/uploads/2017/03/vabilo-bobnik-gradenc.pdf>
<https://www.zuzemberk.si/obvestila/odkritje-spominskega-obelezja-ameriskim-letalcem-bombnika-b-17-je-reviens/>
- Ponudba gostinskih storitev in dodatnih samostojnih ogledov
<https://www.gostilna-prigradu.si/>
https://www.lokalno.si/2012/12/14/89959/aktualno/DL_Muzej_zelezolivarstva_na_Dvoru/?cookieu=ok
<https://www.turizem-koren.com/>